

Robert Kvaček

Dva diktátorovy pády

Konec Mussoliniho éry

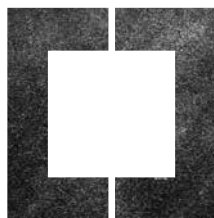
EDICE

MAGNETKA

EDICE

MAGNETKA

E

Robert Kvaček

Dva diktátorovy pády

Konec Mussoliniho éry

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Ediční rada edice Magnetka

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph.D. (Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

PhDr. Jan Koura, Ph.D. (FF UK, Ústav světových dějin)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

Mgr. Jaroslav Kříž, Ph.D. (Městská knihovna Antonína Marka v Turnově)

JUDr. František Čermák

Copyright © Robert Kvaček – heirs, 2008, 2024

Cover © Lukáš Tuma, 2024

Photos © Library of Congress, Wikimedia Commons, 2024

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2008, 2024

ISBN 978-80-278-0204-3 (print)

ISBN 978-80-278-1485-5 (ePub)

ISBN 978-80-278-1486-2 (mobi)

ISBN 978-80-278-1487-9 (pdf)

OBSAH

Spiklenci	7
Palazzo Chigi, 10. června 1940	9
Zrod diktátora	12
Nerovná osa Berlín–Řím	15
Německá válka	21
Italská válka	25
„Bili se málo a špatně“	31
S Hitlerem na východ	34
Mussolini uvažuje o novém Brest-Litevsku	37
Peripetie Dina Grandiho	40
Kariéra Mussoliniho zetě	43
Král a jeho ministr	46
Mussolini chce ukázat sílu	50
Také Petacciovi jsou spokojeni	53
Strana je impotentní	57
Ještě jednou Brest-Litevsk	58
Návštěvy u krále	63
Rodí se plán spiknutí	67
Dokumenty Williama Martina	71
„Eskymácký pes“ na Sicílii	74
Jedno město v horní Itálii	80
Od pondělí do soboty	86
Ruch v Palazzo Wedekind	91
Poslední pozdrav ducemu	96

Grandiho rezoluce.	99
„Moje hvězda zašla“	102
Roajalistický převrat	108
Čeho se vlastně bojí?	112
Vládne Badoglio	117
Německá reakce.	121
Poprvé a naposledy	127
Kapitulace.	129
Únos	131
Postava k podpírání	135
Hledání ministrů.	137
Republika Saló'	141
Veronský proces	146
Intermezzo s Eddou Cianovou	152
„Všichni jsme udělali chybu“	154
„Chtěl bych jíst pokud možno sám“	158
Kruh se zužuje.	161
„Dávejte dobrý pozor, Rahne!“	164
Podmíněný odklad pádu	167
Zimní hry 1944–1945	170
Italské řešení?	173
Znovu v Miláně	175
Odjezd do Coma	178
I šofér dezertoval.	182
„Jsou tady kolem partyzáni?“	183
Zajetí diktátora	185
Nechte je vyspat.	189
Konec diktátora.	191
 O autorovi.	 197

Spiklenci

Horké římské odpoledne 24. července 1943. Před vilou maršála Badoglia zastavilo auto. Vystoupil z něj elegantně oblečený muž a rychlými kroky zamířil do vily.

„Budte vítán, hrabě!“ pozdravil starý maršál návštěvníka. Hrabě Acquarone – jinak ministr královského dvora – stiskl nabízenou ruku a vstoupil do Badoglioovy pracovny. Stačil prohodit několik zdvořilostních slov, když se před vilou objevilo nové auto. Badoglio vyšel z místnosti. Hrabě ho následoval. Věděl, že přijíždí náčelník generálního štábu generál Ambrosio a jeho spolupracovník generál Castellano.

Pár minut konvenční rozmluvy – pak Acquarone vyhledal očima Ambrosia. Ten přikývl. Hrabě ještě chvíli počkal a potom se obrátil na Badoglia: „Pane maršále, Jeho Veličenstvo se rozhodlo jmenovat vás Mussoliniho nástupcem!“

Badoglio znehybněl. Tak proto ta návštěva! Čekal ovšem na tuto chvíli, už delší dobu ji sám připravoval, přesto ho však Acquaronova slova trochu vyvedla z míry.

„To je oficiální královo stanovisko?“ zeptal se tichým hlasem.

Všichni tři mu to okamžitě potvrdili.

Kostky jsou tedy vrženy! Král se definitivně odhodlal zbavit se diktátora z Palazzo Venezia! Několik minut ještě spiklenci hovořili o možnostech a vyhlídkách protimusoliniovského puče. Věděli, že jeho provedení nebude lehké, i když Mussolini byl v jejich očích hotov, vyřízen, fašistický

*Pietro Badoglio – maršál, který měl rozhodující podíl na dobytí
Habeše v letech 1935–1936, se měl na podzim roku 1943
stát novým italským premiérem.*

režim u konce s dechem. S ním se mohli zřítit jen do propasti úplné vojenské katastrofy a politického rozvratu.

„Varoval jsem ho, aby se ukvapeně nehnal do války. Nebyli jsme na ni připraveni!“ začal Badoglio vzpomínat na chvíle, kdy se Mussolini rozhodl vypovědět válku Francii a Anglii.

Zvláště oba generálové živě souhlasili. Ano, teď to vidí jasně – počátek konce přišel vlastně už s počátkem války. Kdyby nebylo 10. června 1940, nemuseli se dnes v Badogliově vile domlouvat o protimussoliniovském převratu.

Kdyby nebylo 10. června 1940! Toho dne se totiž Itálie proměnila z politického partnera Německa v jeho válečného spojence.

Toho dne to vlastně všechno začalo...

Palazzo Chigi, 10. června 1940

François-Poncet vstoupil do ministrový pracovny v Palazzo Chigi bledý, ztrhaný, nevyspalý.

„Pravděpodobně jste již pochopil, proč jsem vás zavolal.“ Italský ministr zahraničí Galeazzo Ciano se snažil, aby jeho hlas zněl studeně, odměřeně. Domníval se, že to odpovídá úkolu, jehož splnění mu bylo v ono pondělní ráno 10. června 1940 svěřeno. Cítil se v této chvíli více vojákem než diplomatem – oblékl si proto i uniformu leteckého podplukovníka.

„I když nejsem příliš inteligentní, tentokrát jsem pochopil,“ řekl francouzský velvyslanec François-Poncet.

Ciana na okamžik jeho odpověď zmátla. Rychle se však vzpamatoval a začal číst formuli o vypovězení války.

„Je to rána dýkou člověku, který je již na zemi,“ protestoval Poncet, když Ciano dočetl. „Ale předvídal jsem ji, tato válka

musela přijít, už dva roky to bylo zřejmé,“ pokračoval dále tiše. Postupně se však uklidňoval. „Nekopejte však příliš hluboké příkopy, nezapomínejte, Němci jsou tvrdí páni!“ Teď už byl v jeho hlase sarkastický přízvuk. „A co vy, budete házet bomby na Paříž?“ ukázal rukou na Cianovu uniformu.

„Myslím, že ano. Jsem důstojník a budu konat svou povinnost!“

„Nedejte se zabít! Nestojí to za to!“

François-Poncet se uklonil a podal Cianovi ruku. Ten ji stiskl déle, než snad bylo vhodné. Možná, že to skutečně nestojí za to!

O několik minut později přišel do Palazzo Chigi anglický velvyslanec Percy Loraine. Ciano zopakoval oficiální formuli o válečném stavu. Loraine zůstal chladný a odměřený. „To je přesné znění, jímž nám vypovídáte válku?“

Ciana otázka překvapila. „Ano.“

To, co po těchto slovech následovalo, italský ministr později rád vypravoval – zvláště v exkluzivním římském golfovému klubu. Mezi přítomnými býval i novinář Malaparte – tady je jeho vylíčení závěrečné části Lorainovy audience v Palazzo Chigi:

Loraine: „Půjčil byste mi tužku?“

Ciano: „Ano, zajisté.“ A hrabě podal velvyslanci tužku a list papíru s hlavičkou ministerstva zahraničí. Anglický velvyslanec přeložil okraj s hlavičkou, odřízl jej pečlivě nožem na papír, podíval se na špičku tužky a potom se zeptal hraběte Ciana: „Byl byste tak laskav a nadiktoval mi, co jste mi právě četl?“

„S radostí,“ odpověděl hrabě Ciano, hluboce udiven. A četl mu ještě jednou velmi zvolna, slovo za slovem, vyhlášení války. Když byl Ciano s diktováním hotov, Percy Loraine

*Mussoliniho zeť Galeazzo Ciano (vlevo) na předválečném snímku s ducem a britským premiérem Chamberlainem.
Po italsko-habešské válce se stal ministrem zahraničí.
A v roce 1940 vyhlásil válku novou – Británii a Francii.*

vstal – po celou dobu, co Galeazzo diktoval, seděl chladně, skloněn nad papírem –, stiskl mu ruku a zamířil ke dveřím. Pak vyšel, aniž se obrátil.

Pak vyšel, aniž se obrátil? Tak to aspoň Ciano tvrdil svým přátelům v golfovému klubu, tak to zapsal i ve svém deníku – „odešel důstojně a zdvořile. U dveří jsme si vyměnili dlouhý a srdečný stisk ruky.“

Mezi římskou smetánkou kolovala však ještě jiná verze Lorainova rozloučení, kterou zřejmě Ciano neslyšel příliš rád. „Vy si myslíte,“ řekl mu prý britský velvyslanec, „že válka bude snadná a velmi krátká. Ne, mýlíte se: válka bude velmi dlouhá a velmi těžká.“

Jak ovšem válečné události hluboce zasáhnou do osudu Ciana i samotného diktátora Benita Mussoliniho, to tenkrát netušil ani Percy Loraine.

Druhé dějství italské proklamace války Francii a Anglii se odehrálo na římském náměstí před Palazzo Venezia – sídlem Mussoliniho. „Popolo italiano, corri alle armi! – Italský národe, chvátej do zbraně!“ vyzýval diktátor shromážděné tisíce. Odpovědí mu byly výkřiky, potlesk, souhlasné volání – výsledek pečlivé režie. Jakmile se totiž balkonové dveře paláce Venezia za ducem (tak se dával diktátor titulovat) zavřely, náměstí ztichlo. Lidé se rozcházeli mlčky a zamyšleně.

„Zpráva o našem vstupu do války nikoho nepřekvapila a nevyvolala přehnané nadšení,“ zapsal si po manifestaci do deníku ministr zahraničí Galeazzo Ciano. „Jsem smuten, velice smuten. Dobrodružství počíná.“

Zato Mussolini zářil spokojeností. O tomto dni už snil dlouho.

Zrod diktátora

„Itálie vidí svůj cíl v upevnění impéria. Nositeli této myšlenky jsou fašismus a osoba duceho. Dokud žije duce, můžeme se spolehnout, že Itálie využije každé příležitosti, aby dosáhla svých imperialistických cílů,“ uvažoval 23. listopadu 1939 Hitler před německými vojenskými veliteli. Ano, Mussoliniho snem bylo vybudovat nové, fašistické „Imperium Romanum“ – to bylo už dlouho hlavní vizí jeho života.

„Udělám ze svého života mistrovské dílo!“ vychloubal se Mussolini už dávno. Až dosud byly však jeho životní osudy spíše podivuhodné než mistrovské. Na počátku bylo nera-

dostné dětství a těžké mládí. Pak přišla bouřlivá léta činnosti v socialistické straně. Přinesl si sem silné sklony k anarchismu a nejednoznačné sympatie pro různé, často protikladné socializující návrhy a teorie. Vliv ve straně si získal až teatrálním řečnictvím a stále vzrušeným perem novináře. V okamžiku, kdy se za první světové války stal hlasatelem vojenské intervence Itálie na straně Dohody, přišel však konec kariéry socialistického předáka. Se socialismem se rozešel i ideově: celou jeho činnost začal prostupovat vypjatý nacionalismus.

Byl charakteristický i pro jeho poválečnou dráhu, kterou jinak rozhodujícím způsobem ovlivnila stále rostoucí sociální a politická krize Itálie. Dne 23. března 1919 na schůzi v Miláně položil Mussolini organizační základ fašistickému hnutí.

Na prvním shromáždění se sešlo jen pár desítek lidí. Prvotní program byl umírněný, žádal demokratizaci volebního systému, vzdával hold Italům padlým za války. Vzápětí vzniklo několik místních skupin, ale hnutí nevypadalo na rozmach. Itálie však žila neklidně, zmítala jí nespokojenost s územními odměnami za válečné vítězství, socialisté a komunisté chtěli radikální sociální změny. Fašisté se s nimi začali utkávat v ulicích, pomáhali proti nim také pádským statkářům. Stávali se pro určité vrstvy zajímavými, sílili početně i různými podporami z vlivných kruhů. Získali si i část chudších obyvatel, úderníci v černých košilích se občas účastnili i akcí proti drahotě a keřasům. Směr hlavních útoků však mířil jinam. „Jsme hotovi zabíjet a být zabíjeni!“ hodili černo-košiláci otevřeně rukavici socialistům. V Itálii se rozhořela drobná, ale krutá a krvavá guerilla. Koncem roku 1921 rozbili fašisté hlavní síly dělnického hnutí. Mnozí Italové byli nadšeni – doufali, že „vlastenec Mussolini“ se zastaví u zničení levice. Mussolini však nechtěl být jen nástrojem, byl pevně

Mussolini po příjezdu do Říma v říjnu 1922. Za několik málo hodin jej čeká schůzka s králem a pověření sestavit novou italskou vládu.

rozhodnut vládnout. Dvacet šest tisíc mužů v černých košilích se 28. října 1922 vydalo na pochod do Říma. Armáda je mohla zastavit, ale většinou s nimi sympatizovala. Král Viktor Emanuel III. příkaz k odporu nevydal, prý se obával občanské války. Zato pověřil Mussoliniho sestavením vlády.

„Jako ministerský předseda byl prostě vůdcem banditů, který dosáhl dostatečné velikosti, aby přinutil vládu se podat,“ napsal o Mussoliniho nástupu k moci výstižně novinář Guenther. Tuto moc si vůdce fašistů postupně upevňoval a rozšiřoval – velmi často opět přímým terorem, který nešetřil nikoho, kdo byl znám jako odpůrce Mussoliniho. Jen v prvním roce své vlády spáchaly „černé košile“ přes dva tisíce násilností, včetně úkladných vražd. Některé z nich tehdy i v příštích letech Mussolini přímo inspiroval. Bylo tomu tak

i v případě bestiální vraždy socialistického poslance Matteottiho v roce 1925.

„Dají-li mi pět let, měli by ministerskému předsedovi dát dvacet!“ zhodnotil Mussoliniho podíl na této vraždě jeden z přímých pachatelů Dumini.

V poválečné Evropě, která hledala cestu k demokracii, humanitě, k zamezení nové hrůzné válečné apokalypsy, se tak zrodil režim vybudovaný na teroristické likvidaci odpůrců, na pohrdání jedincem, režim spatřující své poslání v „expanzi národa“.

Nerovná osa Berlín–Řím

„Imperialismus je věčným a neměnným zákonem života!“ přesvědčoval Mussolini Italy ještě dříve, než zasedl v Palazzo Venezia. Přeměna tohoto kréda ve fašistické impérium se však ukázala krajně nesnadnou. Kolik jen materiálních a lidských sil stálo Itálii v letech 1935–1936 pokoření „bosých Habešanů“! A hned potom nová bezedná propast pohlcující tyto síly ještě rychleji – intervence do španělské občanské války.

Důsledkem bylo, že stále hlasitější nároky římského diktátora na jedno z vedoucích míst mezi velmocemi se v praxi musely podřizovat druhému fašistickému partnerovi – Německu. Ty tam byly doby, kdy si italské ministerstvo zahraničí dovolilo odmítnout žádost „jakéhosi“ pana Hitlera o podepsanou fotografii Mussoliniho, nebo kdy tento „pan“ Hitler, už ve funkci kancléře, šlapal v civilním obleku, s hlavou vtaženou mezi rameny, vedle vyparáděného a zářícího duceho.

V říjnu 1936 se zrodila osa Berlín–Řím. Touha po spolupráci byla vzájemná, síly spojenců však nevyrovnané. Mussolini

První setkání Hitlera a Mussoliniho se odehrálo v červnu 1934 v Benátkách. Německý vůdce působil oproti vyšňořenému ducemu jako „obchodní příručí“.

to nepříjemně pocítil v březnu 1938 ztrátou Rakouska, země, která ještě nedávno patřila do sféry jeho mocenského vlivu.

Hitler ho sice za tuto kapitulaci zahrnul fanfárou díky – pro duceho to však bylo slabou náplastí za další ztrátu prestiže.

Politické sebevědomí se mu vrátilo až s mnichovskou konferencí 29. září 1938, na jejímž vzniku a výsledku měl nemalý podíl. S mimořádnou horlivostí tu Hitlerovi pomohl k triumfu nad západními velmocemi a ke zmrzačení československého státu.

Československo nikdy nemiloval (jak dávno tomu už bylo, co napsal knížku o Janu Husovi – když se stal vládcem v Itálii, dal ji zničit). Od okamžiku, kdy dr. Beneš předsedal plénu Společnosti národů, které 9. října 1935 vyhlásilo v odpověď

na Mussoliniho útok proti Etiopii protiitalské sankce, je přímo nenáviděl. Na Benešovu hlavu posílal čas od času nejhorší urážky a kletby – dozvěděl se totiž navíc, že v Praze počítají s pádem fašismu.

„Československo je třeba demolovat!“ prohlašoval už od počátku roku 1937 v diplomatických rozhovorech ministr zahraničí Ciano. Koncem září 1938 přišla možnost tuto hrozbu uskutečnit. Nevybíravá politická a propagandistická ofenziva nacistů proti československému státu hrozila přerůst ve válečný konflikt. Západní velmoci však odmítly vést boj na obranu Československa a Mussolini jim pomohl otevřít cestu k mnichovskému „urovnání“ napětí.

Bylo to 28. září v 11 hodin dopoledne. U Hitlera byl právě francouzský velvyslanec François-Poncet a vykládal mu, jak si jeho vláda představuje řešení situace. Vtom do místnosti vstoupil příslušník SS.

„Můj vůdče! Právě přijel italský velvyslanec Attolico s náležitým poselstvím,“ oznámil Hitlerovi. Ten se okamžitě zvedl.

„Omluvte mě na chvíli!“

Vrátil se až za čtvrt hodiny.

„Bylo to od Mussoliniho. Také mě prosí, abych počkal!“

Na přání britské vlády navrhl totiž duce Hitlerovi odložení německé mobilizace o jeden den. V příštích hodinách navštívil Attolico z Mussoliniho rozkazu říšské kancléřství ještě dvakrát. Výsledkem byl Hitlerův souhlas projednat jeho požadavky na mezinárodní konferenci v Mnichově. Mussolini se přitom už předem postaral, aby mezi jejími účastníky nebyl československý zástupce.

Do Mnichova se také vydal jako první – jeho zvláštní vlak odjel z Říma již 28. září v šest hodin navečer. Druhého dne

o půl desáté ho v Kufsteinu přivítal Hitler. Rozhovor se dlouho točil kolem celkové vojenské a politické situace v Evropě. Teprve krátce před mnichovským hlavním nádražím se Mussolini nacistického vůdce přímo zeptal: „Co vlastně chcete od Československa dostat?“

Hitler pokynul ministru zahraničí Ribbentropovi. Ten vytáhl z desek list papíru a podal ho Cianovi: „Tohle jsou naše minimální požadavky!“

Mussolini je pak na mnichovské konferenci představil jako svůj vlastní zprostředkovací návrh. Při jednání se snažil hrát „první housle“. Zvlášť Hitler byl jeho vystupováním silně ovlivněn. Tady je svědectví jednoho z účastníků schůzky:

Duce podepisuje mnichovskou dohodu.

„Mussolini je hluboce zabořen do své pohovky. Jeho rysy nejsou ani na okamžik v klidu; ústa se mu otvírají k širokému úsměvu nebo se kříví úsměškem; obočí se mu zvedá údivem nebo se stahuje k hrozbě, oči mají zvědavý a pobavený výraz a každou chvíli se v nich zableskne. Hitler stojí vedle něho a oči z něho nespouští; je jím okouzlen. Je jako fascinován a hypnotizován. Když se usměje duce, směje se také; jestliže se duce zamračí, mračí se také; je to skutečná napodobovací scéna.“

Mnichovský verdikt Mussoliniho velmi uspokojil. Viděl v něm „zelenou“ pro rozhodující postavení fašistických diktatur v Evropě. „Mnichovské“ naděje mu však dlouho nevydržely – 15. března 1939 je Hitler zničil likvidačí československého státu. V Římě se o jeho úmyslech dozvěděli necelých 24 hodin před vpádem německých jednotek do českých zemí.

Ve středu 15. března se dal v Palazzo Venezia ohlásit princ Hessenský. Přinesl Hitlerův osobní dopis ducemu. Mussolini jej přečetl rozladěn a deprimován.

„Zpráva o princově návštěvě se nesmí dostat do tisku,“ nařídil Cianovi. „Italové by se mi smáli, že pokaždé, když Hitler zabere nějakou zemi, pošle mi oznámení.“

Stál u krbu ve své obrovské pracovně unaven, jako by na jednou zestárl o několik let. Ne, že by želel Československa, vůbec ne! Znepokojovala ho však Hitlerova nezkrotná dravost, která mohla přinést nežádoucí komplikace i pro italské velmocenské ambice.

„Duce je ustarán a skleslý. Je to poprvé, kdy jej vidím v tomto stavu. I ve chvíli anšlusu zachoval větší klid,“ poznamenal si pak Ciano do svého červeného deníku. „Je to přechodný stav, nutno však uznat, že poslední události jím hluboce otřásl.“

Byl to skutečně jen „přechodný stav“. V Římě se totiž zanedlouho rozhodli následovat příkladu Německa a okupovat Albánii. Nejhorlivějším realizátorem tohoto plánu byl Ciano.

V pátek 7. dubna vtrhla italská vojska na albánské území.

Vítězství v Albánii uzavřelo pro Mussoliniho definitivně „epizodu“ s německým 15. březnem. Dal souhlas, aby k úspěšnému závěru byla dovedena jednání o „ocelový“ německo-italský pakt. Při jeho podpisu 22. května 1939 Ciano v Berlíně oznámil, že Itálie si v nejbližších letech nemůže dovolit vojenský konflikt. Svým německým kolegou Ribbentropem byl ujištěn, že i Německo chce nejméně tři roky míru.

Den po podepsání paktu s Itálií však Hitler vojenským velitelům sdělil, že chce „přepadnout Polsko při první vhodné příležitosti“...

Podpis „Ocelového paktu“ mezi Itálií a Německem.

Německá válka

V pátek 4. srpna 1939 se Mussolini vrátil ze svého letního sídla do Říma. O dva dny později přijal Ciana. Německo-polské napětí se prudce zvyšovalo, ve vzduchu visela hrozba vojenského konfliktu. „Rozmlouvali jsme o situaci a souhlasně jsme konstatovali, že je nezbytné nalézt nějaké východisko,“ shrnul Ciano výsledek konzultace s ducem. Rozhodl se proto odjet do Německa a zjistit tam plány a cíle nacistických předáků. Navečer 11. srpna jej na svém zámku ve Fuschlu přijal Ribbentrop.

„Tak, Ribbentropo,“ oslovil Ciano trochu žoviálně ministra, když se s ním procházel zahradou, „co chcete? Koridor nebo Gdaňsk?“

Ribbentrop se zastavil. Ani teď, na procházce, nedovedl potlačit vzrušení, které ho už delší dobu prostupovalo. Vypadal jako honící pes čekající, až ho pán pustí ze řetězu.

„Chceme válku!“

Ve dnech 12. a 13. srpna to Ciano uslyšel od Hitlera na Berchtesgadenu. Nacistický vůdce doufal, že jeho boj s Polskem zůstane izolovanou „bleskovou válkou“. Kdyby ne, pak by rád měl po svém boku duceho!

Odpoledne 25. srpna mu však Mussolini připravil ledovou sprchu.

„Je pro mě jedním z nejbolestivějších okamžiků života muset Vám sdělit, že Itálie není na válku připravena,“ četl v dopise, který mu duce poslal jako omluvu za to, že s ním Německo nemůže počítat. Itálii chybějí suroviny, vojenský materiál, benzin – stěžoval si Mussolini. Napsal ten dopis až po delším vnitřním boji. Nemalý podíl na něm měl Ciano.

Italský ministr zahraničí se z Německa vrátil rozhořčen porušením slibů nacistů, že do tří let nerozpoutají válku.

„Šel jsem do Salcburku, abych se dohodl o společné politice. Byl jsem tam postaven před diktát. Nejsme to my, nýbrž Němci, kdo porušil pakt, jímž jsme se měli stát spoléčníky, nikoli otroky,“ soptil 21. srpna před Mussolinim. „Roztrhněte tento pakt a vrhněte ho Hitlerovi do tváře a Evropa vás uzná za přirozeného vůdce protiněmecké křížové výpravy.“

V Palazzo Venezia však více než těmito prudkými slovy vyhrál myšlenkou, že by se Itálie měla pokusit o zaranžování nové mnichovské konference. Hitler takové řešení odmítl: Nepotřeboval další Mnichov, nechtěl, aby mu zase nějaké „špinavé prase“ nabídlo zprostředkování.

Ráno 1. září 1939 přepadl Polsko a rozbil je skutečně bleskovou válkou.

Rychlé vítězství německé armády Mussoliniho nejen fascinovalo, ale naplnilo i obavou: Co zamýšlí Berlín dělat dále? Zvláště těsnější vztahy Německa s Moskvou se ducemu nelíbily.

„Cítím se zavázán upozornit,“ psal Hitlerovi v dlouhém dopise ze 3. ledna 1940, „že další rozvíjení vašich vztahů k Moskvě by mělo v Itálii katastrofální ohlas. Zde je, hlavně u fašistických mas, antibolševické stanovisko jednoznačné, absolutní, tvrdé jako žula a neotřesitelné.“ Zároveň se snažil kancléře orientovat: „Řešení vašeho problému životního prostoru leží v Rusku a nikde jinde!“

Brzy se však přesvědčil, že Hitlera zajímá výlučně západní fronta.

„Za několik měsíců bude francouzská armáda zničena a jediní Angličané, kteří zůstanou na kontinentě, budou váleční zajatci,“ vychloubal se Ribbentrop, když zval 11. března

*Setkání Hitlera a Mussoliniho v Brennerském průsmyku
v březnu 1940.*

duceho na poradu s Hitlerem. Uskutečnila se o týden později na italském nádraží v Brennerském průsmyku. Museli tu kvůli ní přerušit dopravu.

První přijel Mussoliniho vlak. Zanedlouho se objevil i Hitler. Za hustého sněžení přestoupil do salónního vagonu a rozhovor začal.

Rozhovor? Hitler si vzal první slovo a nemínil se jej vzdát, dokud duceho nepřesvědčí, že Itálie musí jít v pevné frontě s Německem. Měl úspěch. Mussolini potvrdil, že Itálie zamýšlí postupovat společně s nacisty. Vyhradil si jen volbu data vstupu do války.

„Asi vás v noci vyruším nějakou zprávou, kterou očekávám z Berlína,“ upozornil německý velvyslanec Hans Georg Mackensen Ciana, když ho 10. května 1940 několik minut po půlnoci vyprovázel z recepcy na ambasádě. Ve čtyři hodiny

ráno se v ministrově bytě ozval telefon. U aparátu byl Mackensen.

„Byl bych rád, kdybyste mě za tři čtvrtě hodiny přijal a doprovodil k ducemu. Mám rozkaz s ním přesně v pět hodin promluvit.“

Ciano rozmrzele vstal. Jeho zlost na Mackensena se zvýšila, když v rukou velvyslance uviděl balík dokumentů: Ty přece nemohl dostat dnes v noci z Berlína, ty měl ve své pracovně v době, kdy u něho Ciano večeřel!

Do duceho pracovny ve Villa Torlonia je uvedla mladá služka Irma. Mussolini nejprve otevřel Hitlerův dopis. Pozorně si přečetl, proč se Hitler rozhodl zahájit dnes ofenzivu na západní frontě. Pak začal prohlížet dokumenty z Mackensena balíku, a tak si velvyslanec musel dvě hodiny počkat na prohlášení, že italská vláda plně schvaluje akci německé armády.

Mackensen okamžitě sdělil duceho „ano“ do Berlína. Ale bude po něm v brzké době následovat operace italských vojsk proti Francii? Hitler ji zřejmě očekával a přál si ji – určitě více než někteří jeho generálové, kteří nikdy nevěřili v bojovou sílu fašistické armády.

Od brennerské schůzky nepřemýšlel Mussolini o ničem více než o účasti Itálie ve válce. Své rozhodnutí vstoupit do ní sdělil 31. března králi. O tři dny později svolal do Palazzo Venezia vládu. Byl ve výborné náladě – s každým jejím členem se vítal až nápadně srdečně. V zasedací místnosti však proměnil ministry v pouhé publikum.

„Zanedlouho může na západě vypuknout válka,“ zahájil svůj bojový monolog. „Itálie se jí nemůže vyhnout. Znemožnilo by ji to jako velmoc a navěky zostudilo fašistický režim. Nechceme přece klesnout do druhé evropské politické ligy!“

Mussolini už měl pózu davového řečníka: vystrčená brada, vypoulené oči, ruce v bok.

„S demokraciemi se pochopitelně prostituovat nebudeme!“ Pochopitelně! – Nikdo z přítomných neočekával, že by Itálie podpořila Francii a Anglii.

„Boj po boku Německa povedeme za své cíle, za velkou, mocnou, fašistickou Itálii!“

Fascinujícím dojmem působil na Mussoliniho v příštích dnech postup německé armády ve Skandinávii. Na druhé straně se mu nacistická agrese proti Norsku zdála od-
dalovat konflikt na západě. Celkem to vítal, bylo by přece jen výhodnější, kdyby se Itálie mohla vojensky angažovat až na podzim 1940, anebo ještě lépe na jaře 1941. Že se vojensky angažovat bude, o tom už pevně rozhodl!

Ministr zahraničí Ciano s německým velvyslancem v Římě Mackensenem. Ten si vedle diplomatického pasu ponechal i vysokou hodnost důstojníka SS.

Italská válka

Když 26. května 1940 přišel náčelník generálního štábu maršál Badoglio do Palazzo Venezia, našel ke svému překvapení v předpokoji Mussoliniho pracovní maršála Balba. Dozvěděl se, že Balbo přiletěl referovat o situaci v Libyi. Dveřník

Navarra jim však oznámil, že duce je zve oba najednou. To tedy znamená, že nepůjde o normální audienci...

Mussolini stál před svým mohutným ořechovým stolem a pozoroval, jak jdou po lesklé dlažbě z ozdobného mramoru. Pozdrav – a ticho. Ještě chvilku si je pátravě prohlížel. Najednou spustil: „Rozhodl jsem se písemně uvědomit Hitlera, že nemám v úmyslu čekat se založenýma rukama, a že proto 5. června vstoupím do války.“

„Zkameněli jsme úžasem – nemohli jsme ani promluvit,“ vzpomínal později na tuto chvíli Badoglio. „Mussolini vypouklil své velké oči. Byl ohromen chladem, s nímž se jeho prohlášení setkala.“ Duceho překvapení, přecházející brzy v rozčilení, se stupňovalo, když Badoglio začal vypočítávat důvody, pro něž si Itálie nemůže dovolit válku. „Byla by to sebevražda,“ končil náčelník generálního štábu svůj výklad.

Mussolini se snažil ovládnout. Začal Badoglia přesvědčovat, že nehodnotí situaci správně. Ostatně, „do září bude všechno skončeno. Potřebuji jen několik tisíc mrtvých, abych se jako válčící strana mohl posadit za stůl při mírových jednáních“.

O tři dny později na poradě s veliteli jednotlivých druhů zbraní italské armády svou argumentaci opakoval: „Bude-li ještě čtrnáct dní nebo měsíc čekat, naše vojenská situace se nezmění, vyvoláme však v Německu dojem, že přicházíme po *fait accompli*, když už neexistuje žádné riziko. Kromě toho neodpovídá našim morálním pravidlům udeřit muže, který už leží na zemi. Vše, co uděláme, bude důležité pro chvíle, kdy se bude podepisovat mír.“ Dne 5. června 1940 proto Itálie vstoupí do války.

Hitler projevil nad tímto Mussoliniho rozhodnutím jen povinné oficiální nadšení – čekal na ně už příliš dlouho.

Navíc se mu datum stanovené ducem nezdálo vhodné: Zamýšlel totiž hromadně zničit francouzská letiště a akce italské armády by mohla mít za následek přesunutí francouzských leteckých sil. Zklamaný římský diktátor odložil tedy vypovězení války o pět dní.

Dne 10. června 1940 si François-Poncet a Percy Loraine přišli – jak už víme – do Palazzo Chigi vyslechnout, že Itálie je ve válečném stavu s jejich zeměmi. Vojensky se to v příštích dnech ještě příliš neprojevalo. Zato německá armáda zrychlovala svůj postup Francií a 14. června vstoupila do Paříže. Mussolini pochopil, že teď už nemůže čekat, chce-li mít skutečně

Pochod vítězných německých vojáků po pařížském bulváru. V pozadí ikonický Vítězný oblouk.

několik tisíc mrtvých pro vznesení nároků na kořist. Ráno 15. června dal Badogliovi rozkaz, aby do tří dnů připravil ofenzivu na alpské frontě. Maršál měl námitky: Nějakou dobu potrvá, než italské jednotky budou schopny útočné akce. Kromě toho Německo pomoci nepotřebuje – francouzská armáda je v rozkladu. Mussolinimu však nevadilo, že by měl být „udeřen muž, který již leží na zemi“.

„Pane maršále, jako náčelník generálního štábu máte právo mi radit ve věcech vojenských, ale ne politických,“ odmrštil Badogliovy výhrady. „Bez účasti ve válce nezíská Itálie ani Nizzu, ani Korsiku, ani Tunis.“

A tak přesto, že 17. června požádal nový francouzský premiér Pétain o příměří, zahájily italské jednotky útok. Čtyřdenní boje jim však mnoho slávy nepřinesly. „Útok v Alpách poskytl důkaz o nepřipravenosti armády, o naprostém nedostatku útočných prostředků a o úplné nedostatečnosti velení,“ stěžoval si po návratu z fronty náčelník hlavního štábu fašistické milice Starace. „Lidé byli posláni na zbytečnou smrt dva dny před příměřím, a to týmiž metodami jako před dvaceti lety.“ Oč menší byl Mussoliniho podíl na bojích, o to větší byly jeho nároky na kořist. Hitler jej však rychle umírnil: pétainovskou vládu by ještě mohl potřebovat, a nechtěl si ji proto odradit podporou „italsko-francouzské animozity“.

„Válka ještě není skončena, teprve počíná. Zažijeme ještě tolik překvapení, že nám na ně přejde chuť!“ poznamenal si 24. června, v den podpisu italsko-francouzského příměří, do svého deníku hrabě Ciano. Snad těmito slovy ani příliš nevěřil – ostatně v příštích dnech se choval tak, jako by jich nebylo. Rozmluva s Hitlerem 7. července mu vrátila sebevědomí.

Také v římských salonech se teď nejvíce hovořilo o tom, že Anglie bude sražena na kolena mírem nebo válkou. Časem

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Dva diktátorovy pády (2. vydání)***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.